

БОЛАЛАР КОМПОЗИТОРЛАРИ АСАРЛАРИ ОРҚАЛИ ЎҚУВЧИЛАРНИ АХЛОҚИЙ ТАРБИЯЛАШ

Ибрагимова Шахноза Баходировна

ГулДУ талабаси, Гулистон. Ўзбекистон.

+998972191771

Илмий раҳбар: Ибрагимова Нилуфар Адхамовна

Дунёга юз тутган мустақил Ўзбекистоннинг тариху тавсифи қадимдан буюк аждодларимиз номи билан боғлиқ бўлган экан, бугунги кундаги унинг қадри ва буюк келажаги Президентимиз ишонган ва суянган буюк аждодларимизнинг муносиб вориси бўлган баркамол ёшлар қўлидадир.

Президентимиз Ш.Мирзиёев сайловолди учрашувларининг бирида “Педагогларимиз яхши билади, тарбия, одоб-ахлоқ соҳасида “миллий намуна” ҳал қилувчи аҳамиятга эга бўлади. Фарзандларимизга аввало ўзимиз ҳамма соҳада – Ватанга, халққа садоқатли бўлишда, илмга, касб-ҳунарга меҳр қўйишда, ота-она, жамият олдидаги бурчимизни сидқидилдан адо этишда амалий намуна кўрсатишимиз керак” деган эди.

В.Гюго таъбири билан айтганда: “Инсоннинг улуғлиги бўйи билан ўлчанмаганидек, халқнинг улуғворлиги ҳам унинг сони билан ўлчанмайди: ягона ўлчов, унинг ақлий камолоти ва ахлоқий баркамоллигидир”.

Умумтаълим мактаблари “Муסיқа маданияти” дарсларида ўқувчиларни муסיқа орқали уларнинг ахлоқини тарбиялаш биз бўлажак ўқитувчиларнинг олдида улкан вазифаларни қўяди.

Умуман, ахлоқий тарбиянинг энг кучли воситаси - муסיқа. Бу восита аҳолининг барча табақасини, турли ёшдаги шахсларни қамраб олади. Айниқса, санъатнинг муסיқа ва бадий адабиёт тури кенг қамровли. Телевидение ва радио каналларида берилиб келинаётган қўшиқлар, эртақдан тортиб романгача бўлган жанрларда чоп этилган асарлар шахснинг ахлоқий шаклланишида улкан хизмат кўрсатадилар. Улар орқали тарбияланувчи сифатида эзгулик ва ёвузлик нималигини бадий идрок этади; идеал танлашда ҳам уларнинг аҳамияти катта. Бундан ташқари, муסיқа ва бадий адабиётнинг бевосита ахлоқий тарбияга мўлжалланган қўшиқлари, куйлари ва ҳикоятлар, ривоятлар ва насихатлар мажмуалари борки, биз уларни, аввал айтганимиздек, пандномалар деб атаймиз: «Калила ва Димна», «Қобуснома», «Гулистон», «Зарбулмасал» сингари бундай мумтоз асарлар анъанавий ахлоқий тарбия воситаси сифатида неча асрлардан буён қанчадан-қанча авлодларга хизмат қилиб келди, бундан буён ҳам шундай бўлиб қолажак.

Умумтаълим мактабларидаги “ Муסיқа маданияти” дарсларини олиб борувчи ўқитувчилар Ватанни, ўз миллатини, ўз миллий қадриятларини мадҳ этувчи тарбиявий

аҳамиятга эга бўлган кўшиқларни ўқувчиларимизга ўргатиб уларнинг онгини шаклантириб боришлари керак.

Масалан: 1-синф ўқувчиларига одоб-ахлоқ мавзусида бўлган кўшиқлардан
“Бахти эркатоӣ” ---- Хайдар Муҳаммад шеъри, Тўлқин Тошматов мусиқаси.

Вой, вой, вой Бахти эркатоӣ

Эрталаб туриб ичмас экан чой,

Вой, вой, вой Бахти эркатоӣ

Тўғри йўл қолиб кечар экан лой

Вой, вой, вой Бахти эркатоӣ

Дарсин қолдириб кейин иши вой.

Бу кўшиқда биз Бахтиёрнинг эркаликлари нималарга олиб келишини, дарсларни қолдириш керак эмаслигини ўқувчиларга тарбиявий томондан уқтирган бўламиз.

“Неваралар кўшиғи” --- Сафар Барноев шеъри, Надим Норхўжаев мусиқаси.

Боғим бор гулзорим бор, бош боғбони бобомлар

Ширин сўзли беозор, меҳрибоним момомлар

Остонамиз муқаддас, аҳил ота-онамлар

Офтоб нури туганмас, ҳавас қилар одамлар

Ниятимиз пок нурли, шундан бизлар ғурурли

Бобо момомлар билан яшаш қандай сурурли.

Оиланинг муқаддаслигини мадҳ этувчи бу кўшиқнинг тарбиявий аҳамияти шундаки, у боланинг ўз оиласига ва ота-онасига ва бобо, момоларига ҳурмат билан қарашларига ундайди.

“Салом берган болалар”. Пўлат Мўмин шеъри, Надим Норхўжаев мусиқаси.

Салом берган боланинг ўзи одобли,

Қулиб турган юзлари, гўё офтобли.

Салом бериш – бу, аъло аломат.

Салом берганлар бўлсин саломат.

Салом берган боланинг дарси доим “беш”,

Мақтаб, уйда, кўчада яхшиларга эш.

Авваламбор одоб-ахлоқнинг ўзаги салом беришдан бошланади. Тарбиявий аҳамиятга эга бўлган бу кўшиқ ўқувчиларимизга яхши хулқ эгаси бўлишларига ва доим катталарга салом бериб юришларига чорлайди.

Ахлоқий тарбиянинг ақлий-маънавий ва жисмоний тарбия билан қўшиб олиб борилиши мақсадга мувофиқ. Ўшанда жамиятимиз ҳар жиҳатдан камол топган фуқаролик жамиятига айланади. Мамлакатимизда бунинг учун барча ҳуқуқий-ижтимоий шарт-шароитлар яратилган. Ахлоқий тарбиянинг воситалари кўп. Ахлоқий тарбия илмийлик, ғоявийлик, тўғрилиқ, мақсад ва воситаларнинг муштараклиги, воқелик билан узвий боғланиш, ижодий ёдашув принципларига амал қилган ҳолда олиб борилади.

Ахлоқий тарбиянинг ижтимоий аҳамиятига эътибор бериш, ўқувчининг ёши, ҳаёт тажрибаси ва имкониятларига мос бўлиши, уларнинг меҳнат фаолиятлари ижодий ҳаракатда бўлиши, ўз вақтида турли касблар ҳақида маълумотлар бериб борилиши, меҳнат аҳиллари билан доимо суҳбат ва учрашувлар ташкил қилиш кабилар. Таълим муассасаларида ахлоқий тарбиясини олиб бориш махсус дастур асосида амалга оширилади. Ахлоқий тарбияни шакллантиришни самарали ташкил этишда синфдан ва мактабдан ташқари тарбиявий ишлар муҳим ўрин тутди. Мазкур тадбирлар шахс учун ҳам, жамият учун ҳам фойдали бўлиб, шахсни йўналтирувчи хусусиятга эгадир.

XX асрнинг буюк композитори Д. Шостакович мусиқа тарбиясининг жуда катта аҳамияти ҳақида гапириб, йигит ва қизларга мурожаат қилиб бундай деган эди: - "Буюк мусиқа санъатини севинг ва ўрганинг". Бу санъат сизга бутун бир юксак туйғулар, завқ-ҳаваслар, ғоялар оламини очиб беради. У сизни маънавий жиҳатдан бойроқ, софроқ ва баркамолроқ қилади, мусиқа туфайли сиз ўзингизда янги, илгари сизга сезилмаган кучлар топасиз. Сиз ҳаётни янги ранг ва буёқларда кўрасиз. Мусиқа сизни жамиятимизнинг муддаоси бўлган энг баркамол инсон идеалига яқинлаштиради.

Демак мусиқий фаолиятда ўқувчиларимизнинг ахлоқ тарбияси ўсиши шаклланса бундай ўқувчи эртанги кунда ўз ота-онасига ва атрофдагиларига меҳр-оқибати, Ватанига, халқига бўлган ватанпарварона ҳиссиёти янада ўсиб бораверади.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Абдуллаева Ш. Ибрагимова Қ. "Педагогика назарияси" Т." Талқин" 2008 й
2. Асқаров. Ў ва бошқалар "Педагогика" Т., "Талқин" 2008 й
3. Каримова Д. "Мусиқий педагогик маҳорат асослари" Т., "Иқтисод-молия" 2008й.